

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2013 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (biopolttoaineiden epäsuorat maankäytön muutokset)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 6 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (biopolttoaineiden epäsuorat maankäytön muutokset) (U 76/2012 vp) maa- ja metsätalousvaliokunnalle lausunnon antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Hanne Siikavirta, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Matila, maa- ja metsätalousministeriö

- neuvotteleva virkamies Tarja Lahtinen, ympäristöministeriö
- EU-erityisasiantuntija Toivo Hurme, valtioneuvoston EU-sihteeristö
- tutkija Heidi Rintamäki, MTT Taloustutkimus
- Uudenkaupungin tehdashankkeen hankekoordinaattori Reijo Laine
- Uudenkaupungin tehdashankkeen tehdasasiantuntija Esko-Matti Pulkkinen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsäntutkimuslaitos
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on ehkäistä biopolttoaineiden käytön lisääntymisestä aiheutuvia epäsuoria maankäytön muutoksia ja niistä johtuvia kasvihuonekaasupäästöjä eli ns. ILUC-vaikutuksia. ILUC-vaikutuksia katsotaan syntyvän, kun EU:n kestävyysvaatimusten mukainen biopolttoainetuotanto valtaa viljelyalaa perinteiseltä ruoan tuotannolta, jota taas siirtyy uusille alueille aiheuttaen esimerkik-

si metsien tai kosteikoiden raivausta viljelymaaksi. Tästä maankäytön muutoksesta aiheutuva päästö katsotaan biopolttoaineiden käytön epäsuoraksi vaikutukseksi, joka pienentää erityisesti ruokakasveihin perustuvien biopolttoaineiden kasvihuonekaasupäästöjen vähennystä ja voi pahimmillaan kumota koko päästövähennyksen fossiilisiin polttoaineisiin nähden.

Ehdotuksella halutaan myös parantaa uusien biopolttoaineiden tuotantolaitosten prosessien

tehokkuutta kasvihuonekaasupäästöjen kannalta nykyisiä vaatimuksia nopeammalla aikataululla. Olemassa olevien laitosten osalta ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia ja jo tehdyt investoinnit pyritään suojaamaan vuoteen 2020 asti.

Perinteisten biopolttoaineiden ILUC-vaikutusten pienentäminen asetetuista tavoitteista tinkimättä edellyttää kehittyneiden, muuhun kuin ruoan tuotantoon käytettäviin raaka-aineisiin perustuvien biopolttoaineiden voimakkaampaa tuloa markkinoille. Kehittyneiden biopolttoaineiden edistämistä tavoitellaan antamalla näille suurempi laskennallinen painoarvo EU:n ja kansallisissa velvoitteissa.

Kasvihuonekaasujen raportoinnin parantamiseksi jäsenvaltioiden ja polttoainetoimittajien tulisi jatkossa raportoida biopolttoaineiden suorien kasvihuonekaasupäästöjen lisäksi myös epäsuorat päästöt perustuen ehdotuksen mukaisiin ILUC-arvoihin.

Ehdotuksen mukaan polttoaineiden laatu-direktiiviä ja RES-direktiiviä muutettaisiin siten, että epäsuorista maankäytön muutoksista johtuvista hiilivarantojen muutoksista aiheutuvat, parhaan saatavilla olevan tiedon perusteella arvioidut kasvihuonekaasupäästöt sisällytetään direktiivien nojalla annettaviin kertomuksiin.

Molemmissa direktiiveissä nostetaan kasvihuonekaasupäästösäästöjen vähimmäiskynnystä 60 prosenttiin uusissa laitoksissa tuotettujen biopolttoaineiden ja bionesteiden osalta siten, että muutos tulee voimaan jo 1 päivänä heinäkuuta 2014, eli aikaistetaan tiukennusta neljällä vuodella. Ennen vuotta 2014 toiminnassa olleissa laitoksissa tuotettujen biopolttoaineiden ja bionesteiden osalta kasvihuonekaasusäästöjen vähimmäiskynnystä nostetaan 35 prosentista 50 prosenttiin 1 päivänä tammikuuta 2018 eli myöhen-netään tiukennusta yhdellä vuodella.

Eurooppalaisten biopolttoaineiden tuottajien kasvihuonekaasupäästösäästöjen laskentaa yksinkertaistetaan antamalla jäsenmaille mahdollisuus ilmoittaa viljelyn päästöjä koskevissa kertomuksissaan tyypilliset viljelyn päästöt, jotka komissio voi vahvistaa laskennassa hyväksyttäväksi oletusarvoiksi.

RES-direktiiviin asetetaan ravintokasveista tuotettujen biopolttoaineiden ja bionesteiden yhteenlasketulle energialle enimmäismäärä, joka voidaan ottaa huomioon direktiivissä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Tämä energiamäärä määritellään 5 prosentiksi liikenteen energian loppukulutuksesta. Määrä vastaa perinteisten biopolttoaineiden ja bionesteiden käyttöä vuonna 2011.

Siirtymistä kehittyneisiin biopolttoaineisiin, joihin ei liity maankäytön muutosta, edistetään kasvattamalla niiden painotusta perinteisiin biopolttoaineisiin verrattuna, kun arvioidaan RES-direktiivissä liikenteelle asetetun 10 prosentin tavoitteen saavuttamista. Jätteistä, tähteistä ja levistä tuotetut biopolttoaineet laskettaisiin tavoitteeseen nelinkertaisena niiden energiasisältöön verrattuna. Biopolttoaineet, joiden raaka-aineena on käytetty ruokaöljyä, tietyt eläinrasvat, muiden kuin ruokakasvien selluloosa sekä lignoselluloosa, laskettaisiin tavoitteeseen kaksinkertaisena niiden energiasisältöön verrattuna. Nelin- tai kaksinkertaiseen laskentaan oikeuttavat raaka-aineet luettelaisiin RES-direktiiviin lisättävässä liitteessä.

Ehdotuksen mukaan molemmat direktiivit sopeutetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen voimaantuloon. Sopimuksen 290 artiklan mukaisesti komissiolle siirrettäisiin valta antaa säädöksiä (ns. delegoidut säädökset), jotka koskevat muun muassa:

- fossiilisten polttoaineiden kasvihuonekaasupäästöjen laskentaa,
- fossiilisten polttoaineiden vuoden 2010 vertailutasoa,
- metallisten lisäaineiden sallittua määrää polttoaineissa,
- polttoaineiden laatuvaatimuksiin liittyviä sallittuja analyysimenetelmiä,
- bioetanolia sisältävän bensiinin höyrynpainetta koskevaa poikkeusta,
- niiden biopolttoaineiden raaka-aineiden luetteloa, jotka otetaan huomioon moninkertaisina uusiutuvaa energiaa koskevassa direktiivissä asetetun tavoitteen saavuttamisessa,
- liikenteen polttoaineiden energiasisältöä,

— kriteereitä ja maantieteellisiä alueita biologisesti erittäin monimuotoisten ruohoalueiden määrittämiseksi,

— epäsuorasta maankäytön muutoksesta aiheutuvien päästöjen laskentamenetelmää ja

— menetelmiä koskevia periaatteita ja oletusarvoja, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, täytävätkö biopolttoaineet ja bionesteet kestävyyskriteerit.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ehdotuksen yleiseen tavoitteeseen ja valittuun lähestymistapaan ehkäistä biopolttoaineiden ja bionesteiden raaka-aineiden tuotannosta mahdollisesti aiheutuvien epäsuorien maankäytön muutosten vaikutuksia rajoittamalla näitä eniten aiheuttavien ruokakasveihin perustuvien biopolttoaineiden osuutta EU:n velvoitteissa. Vaikka ILUC-vaikutusten suuruuden arviointia voidaan monista epävarmuustekijöistä johtuen pitää lähinnä suuntaa antavana, on vaikutusten olemassaolo kuitenkin ilmeinen ja niiden ehkäisy perusteltua. Myös biopolttoaineiden yleisen hyväksyttävyyden kannalta ILUC-vaikutuksia on pyrittävä estämään.

Suomi on omassa politiikassaan pyrkinyt painottamaan voimakkaasti kehittyneiden biopolttoaineiden markkinoille saamista, joten ehdotuksen voi katsoa tukevan Suomen pyrkimyksiä.

Valtioneuvosto kannattaa periaatteessa kehittyneiden biopolttoaineiden tukemista antamalla niille suurempi painoarvo velvoitteiden täyttämiseksi. Riskinä kuitenkin on, että tällaiset tukitoimet vaikeuttavat muiden biopolttoaineisiin kytkeytyvien tavoitteiden saavuttamista.

Ehdotuksessa valittu menettelytapa, että direktiivin liitteessä lueteltaisiin tyhjentävästi kaikki ne yksittäiset raaka-aineet, joista tuotetut biopolttoaineet lasketaan joko nelin- tai kaksinkertaisella painoarvolla, ei kuitenkaan ole valtioneuvoston mielestä oikea tapa eivätkä ehdotetut luettelot johdonmukaisia. On haastavaa yksilöidä kaikkia raaka-aineita, esimerkiksi prosessi- ym. tähteitä, joita nyt tai lähitulevaisuudessa voitaisiin hyödyntää biopolttoaineiden tuotannossa ja jotka eivät sisällä ILUC-riskiä.

Mikäli kuitenkin ehdotuksen mukainen luettelointi halutaan säilyttää, tulisi nelinkertaisesti laskettavien raaka-aineiden luetteloita täydentää mm. metsänhoitotöiden tai hakkuiden yhteydessä syntyvien erilaisten hakkuun tähteiden osalta siten, ettei esimerkiksi latvusmassaa, oksia ja pienpuuta kohdeltaisi eri tavoin. Olennaista myös olisi, että tarvittaessa listoille voidaan kehityksen myötä nopeasti lisätä uusia raaka-aineita, joita voidaan hyödyntää biopolttoainetuotannossa.

Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, että komissio selvittää tarkemmin esityksen vaikutuksia valkuaisrehun tuontiin ja sen maankäyttövaikutuksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Komission esityksen taustalla on huoli erityisesti siitä, että nykyisillä ravintokasvien tuotantoon käytetyillä viljelymailla siirryttäisiin ruoan tuotannon sijasta biopolttoaineiden raaka-aineiden tuotantoon, jolloin ruoan tuotantoa varten raivataan uusia viljelyalueita (Indirect Land Use Change). Valtioneuvoston kirjelmän muistiossa on todettu, että biopolttoaineiden maailmanla-

ajuisen kysynnän kasvaessa saattaa niiden tuotanto johtaa metsien ja kosteikoiden laajamittaiseen raivaamiseen pelloiksi. Tästä seuraavat vaikutukset maaperän ja kasvillisuuden hiilitaseeseen voivat merkittävästi heikentää tai jopa kumota ilmastohyödyt, joita biopolttoaineiden käytön lisäämisellä on tavoiteltu. Ehdotuksen tavoitteisiin pyritään rajoittamalla perinteisten ILUC-päästöriskejä aiheuttavien biopolttoaineiden ja bionesteiden osuutta uusiutuvista lähteistä peräisin olevaa energiaa edistettäessä.

Valiokunta toteaa, että globaalissa mittakaavassa tarkasteltuna edellä mainittujen seikkojen huomioon ottaminen on tärkeää. Kansallisesti asiaa tarkasteltaessa on kuitenkin syytä huomioida muun ohella, että Suomessa on merkittävä määrä pelloiksi raivattuja alueita, joita ei tällä hetkellä hyödynnetä ruoan tuotantoon. Tällaisten alueiden ottaminen uudelleen käyttöön bioenergian tuottamiseksi on perusteltua. Tämä ei aiheuta maankäytön muutoksesta syntyviä epäsuoria kasvihuonekaasupäästöjä, vaan päinvastoin sitoo suuremman osan maaperän mahdollisesti aiheuttamasta hiilivuosta syntyvään uuteen biomassaan. Ehdotus onkin ristiriidassa maamme tavoitteiden kanssa, ja sen vuoksi Suomen tulee maamme pohjoisten erityisolosuhteiden vuoksi hakea poikkeusta ehdotettuihin säännöksiin.

Valiokunta toteaa, että toimiva seurantajärjestelmä mahdollisten maankäytön muutosten vaikutusten toteamiseksi on periaatteessa tarpeen. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on kuitenkin todettu, että tällaisten päästöjen arvioimiseen ei ole käytettävissä luotettavia mitausmenetelmiä. Toisaalta päällekkäisiin seurantajärjestelmiin ei tule myöskään mennä. Silloin kun käytettävissä on kansallisesti edustavat tiedot esimerkiksi metsien puustosta ja puuston käytöstä, metsien käytön kasvihuonekaasuvaiikutuksista sekä metsien käytön kestävydestä, ei pidä ottaa käyttöön päällekkäisiä uusia seurantajärjestelmiä.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on katsottu, että ehdotuksen maankäyttöön liittyvät ympäristövaikutukset jäisivät Suomessa vähäisiksi, koska maassamme ei ole näköpiirissä biopolttoainetuotantoon liittyvää epäsuoraa maankäytön muutosta. Tällä hetkellä Suomessa käytetystä liikennepolttoaineesta noin 6,5 prosenttia on biopolttoainetta, josta valtaosa on tuonti-etanolia. Suomessa siis täyttyy jo komission esittämä viiden prosentin katto ensimmäisen sukupolven biopolttoaineiden osalta.

Saadusta selvityksestä käy myös ilmi, että ehdotetuista painokertoimista johtuen esitys voi johtaa siihen, että biopolttoaineiden todellinen kokonaismäärä liikenteessä vuonna 2020 jää ny-

kyisin arvioitua pienemmäksi ja siten myös liikenteen kasvihuonekaasupäästöt kansallisessa taseessa laskisivat ennakoitua vähemmän. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi tulisi tällöin ottaa käyttöön lisätoimenpiteitä halutun päästövähennyksen aikaansaamiseksi. Koska biopolttoaineiden painokertoimia ei sovellettaisi uusiutuvan energian 38 prosentin kokonaistavoitteen laskennassa, jouduttaisiin uusiutuvan energian käyttöä lisäämään muilla sektoreilla liikennekäytössä tapahtuvan vähennyksen kompensoimiseksi.

Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että mikäli halutaan varmistaa, että biopolttoaineiden todellinen kokonaiskulutusmäärä vastaa asetettuja tavoitteita vuonna 2020 (eli vähintään 10 prosenttia liikennepolttoaineista), komission esittämät painokertoimet on asetettava toisella tavalla. Raaka-aineille, jotka saavat komission ehdotuksessa nelinkertaisen painokerroimen, on annettava painokertoimeksi arvo yksi, ja raaka-aineille, joille ehdotetaan painokerrointa kaksi, on annettava painokertoimeksi 0,5.

Valiokunta katsoo, että ehdotuksessa valitusta menettelytavasta, jossa direktiivin liitteessä lueteltaisiin tyhjentävästi kaikki ne yksittäiset raaka-aineet, joista tuotetut biopolttoaineet lasketaan joko nelin- tai kaksinkertaisella painoarvolla, on luovuttava. On mahdotonta yksilöidä kaikkia raaka-aineita, esimerkiksi prosessi- ym. tähteitä, joita nyt tai lähitulevaisuudessa voidaan hyödyntää biopolttoaineiden tuotannossa ja jotka eivät sisällä ILUC-riskiä. Valiokunta korostaa, että käytettävälle raaka-aineille on luotava yleisiä määritelmiä. Mikäli kuitenkin ehdotuksen mukainen luettelointi säilyy, tulee nelinkertaisesti laskettavien raaka-aineiden luettelointia täydentää mm. metsänhoitotöiden tai hakkuiden yhteydessä syntyvien erilaisten hakkuiden yhteydessä syntyvien erilaisten hakkuiden tahmeiden osalta siten, ettei esimerkiksi latvusmassaa, oksia ja pienpuuta kohdella eri tavoin. Arvioitaessa metsänhoitotöiden ja hakkuiden yhteydessä syntyvien tahmeiden käyttöä ja tahmeiden saamaa painokerrointa, tulee myös ottaa huomioon vaikutukset metsän biodiversiteettiin. Valiokunta palaa näihin kysymyksiin jäljempänä metsätaloutta koskevassa osiossa.

Kun direktiiviehdotuksen mukaan ravintokasveihin perustuvien biopolttoaineiden käytön määrä rajoitettaisiin viiteen prosenttiin liikennepolttoaineesta eli vuoden 2011 tasolle, RES-direktiivin ja liikennepolttoainedirektiivin edellyttämä biopolttoaineiden käyttösuhde perustuisi jatkossa ns. toisen sukupolven biopolttoaineisiin eli jätteistä, tähteistä, ravinnoksi kelpaamattomien kasvien selluloosasta ja lignoselluloosasta tuotettuihin biopolttoaineisiin. Jätteistä, tähteistä ja levistä tuotetut biopolttoaineet laskettaisiin tavoitteeseen nelinkertaisena niiden energiasältöön verrattuna ja esimerkiksi rasvoista tuotettu biopolttoaine kaksinkertaisena.

Toisen sukupolven biopolttoaineiden kehitys on siten tulevaisuudessa olennaisessa roolissa, jotta asetetut biopolttoaineiden edistämistavoitteet voidaan täyttää kestäväällä tavalla. Valiokunta korostaa sitä, että tämä luo toisaalta myös mahdollisuuksia kotimaiselle energia- ja teknologiateollisuudelle. Suomella on hyvät edellytykset toisen sukupolven biopolttoaineiden kehittämiseksi ja käytölle. Potentiaalia on biopolttoaineiden ja biokaasun tuottamiseksi maatalouden jätteistä ja tähteistä sekä metsätalouden ja maatalouden sivuvirtoihin pohjautuvista ainesista.

Kasvinviljely

Valiokunta toteaa, että komission esityksessä on myös arviot biopolttoaineiden ja bionesteiden raaka-aineisiin liittyvästä epäsuorasta maankäytön muutoksesta aiheutuvista päästöistä. Esityksessä kaikilla öljykasveilla on sama arvioitu ILUC-päästö, vaikka eri öljykasveilla vaikutukset ovat erilaisia. Esimerkiksi suomalaisen rypsin epäsuorasta maankäytön muutoksesta aiheutuvat päästöt eivät ole suuremmat kuin viljakasvien päästöt. Valiokunta pitää välttämättömänä, että biopolttoaineisiin liittyvästä epäsuorasta maankäytön muutoksesta aiheutuvia arvioituja päästöjä tarkastellaan ilmastoerojen ja maalajierojen mukaan.

Edellä on todettu, että esityksen lähtökohtana on rajoittaa perinteisten biopolttoaineiden käyttöä niiden raaka-aineiden tuotannosta johtuvien epäsuorien maankäytön muutosvaikutusten pie-

mentämiseksi. Rypsiöljyä ei ehdotuksessa katsoa sellaiseksi tähteeksi, joka oikeuttaisi sen moninkertaiseen laskentaan. Moninkertaiseen laskentaan oikeutetut raaka-aineet on lueteltu ehdotuksen liitteessä. Näin ollen rypsiöljy lasketaan 1 x ja sille raportoidaan direktiivissä olevat ILUC-päästöarvot. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tuotettaessa rypsiä/rapsista biodieseliä päätuote on valkuaisrouhe ja prosessissa syntyy sivuvirtana öljyä, mikä käytetään dieselin raaka-aineena.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta toteaa, että komission ehdotuksella on suora vaikutus valkuaisrehumavaraisuuteen EU:ssa, sillä ravintokasvien käytön rajoittaminen biopolttoaineiden tuotannossa hidastaa EU:n valkuaisrehumavaraisuuden kasvua. EU tuo tällä hetkellä noin 70–75 prosenttia käyttämästään kasviperäisestä rehuvalkuaisesta kolmansista maista. Tuonti on pääasiassa GMO-soijaa Etelä-Amerikasta. EU:n ja myös maamme hallituksen tavoitteena on ollut lisätä valkuaisrehun omavaraisuutta, ja biopolttoaineiden tuotannosta syntyvillä rehuilla on ollut tärkeä rooli tässä. Ravinnoksi käytettävien kasvien käytön rajoittaminen biopolttoaineiden raaka-aineina hidastaa samalla maamme ja EU:n valkuaisrehumavaraisuuden kasvua ja tullee lisäämään valkuaisrehun tuontia. Kasvavalla soijan tuonnilla voi olla maankäyttövaikutuksia soijapinta-alan kasvutarpeen vuoksi. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että komissio selvittää tarkemmin esityksen vaikutuksia valkuaisrehun tuontiin ja sen maankäyttövaikutuksiin.

Valiokunta toteaa, että Suomessa ei tällä hetkellä ole toiminnassa yhtään viljasta bioetanolia tuottavaa laitosta. Muutamia laitoksia on ollut suunnitteilla, mutta komission esityksen toteutuessa laitokset jäänevät valmistumatta. Tällä hetkellä Suomessa käytetystä liikennepolttoaineesta on edellä todetun mukaisesti noin 6,5 prosenttia biopolttoainetta; mikä on pääasiassa tuontietanolia. Suomessa siis täyttyy jo komission esittämä 5 prosentin katto ensimmäisen sukupolven biopolttoaineiden osalta. Jos Suomeen halutaan rakentaa ensimmäisen sukupolven biopolttoainelaitos, täytyy sen pystyä kilpailemaan

tuontipolttoaineiden kanssa. Valiokunta katsoo, että kaikille bioetanolin valmistajille tulee myöntää samat kasvihuonepäästövähennykset eli 60 prosenttia bensiiniin verrattuna. Kun bioetanolin valmistus vähentää 60 prosenttia kasvihuonepäästöjä, hyödyntää merkittävässä määrin elintarviketuotannon vähempiarvoisia sivujakeita tai jätteitä ja käyttää 100-prosenttisesti uusiutuvaa energiaa tuotannossaan eikä aiheuta luontoarvojen (ILUC-ehdotuksen mukaista metsien tai luonnon monimuotoisuudelle tärkeiden kosteikko-, vesi-, suisto-, suo- ym. vastaavien alueiden tuhoamista) vähenemistä toiminta-alueellaan, toiminta tulee lukea nk. nelinkertaiseksi laskettavaksi bioetanolituotannoksi.

Valiokunta on mietinnössään valtioneuvoston maatalouspoliittisesta selonteosta (MmVM 7/2006 vp — VNS 4/2005 vp) tuonut esiin, että tarvittaessa peltoalastamme voidaan ottaa peltobioenergian tuotantoon noin 500 000 hehtaaria. Maamme maatalouden kannalta peltobioenergian tuotannon lisäämisellä olisi tasapainottava vaikutus, ja myös ympäristön kannalta olisi hyvä, jos tämä peltoala olisi järkevässä ja tuottavassa käytössä. Tärkeää on, että pellonkäytön toimintaympäristö muodostuu tulevaisuudessa sellaiseksi, että se myös kannustaa käytössä olevan peltoalan aktiiviviljelyyn. Suomessa viljeltävistä viljakasveista ohra ja vehnä soveltuvat etanolin raaka-aineiksi parhaimmin. Viljelyvarmuutensa ja maassamme olevan käsittelyosaimisen vuoksi ohra on todennäköisesti vielä paremmin Suomeen soveltuva raaka-aine kuin vehnä. Lisäksi ohra soveltuu viljeltäväksi lähes kaikkialla Suomessa.

Valiokunta on todennut mainitussa lausunnossaan, että rehuteollisuus käyttää merkittävän osan markkinoille tulevasta rehuvilja- ja öljykasvisadosta. Suomessa käytetään kotieläinten ruokinnassa täydennysvalkuaista noin 400 000 tonnia. Valiokunta kiinnitti jo tuolloin lausunnossaan huomiota kotimaisen kasvivalkuaistuo-
tannon kasvupotentiaaliin viitaten täydennysvalkuaismavaraisuuteen (vajaat 15 prosenttia).

Valiokunta toteaa, että pääosa tuotavasta täydennysvalkuaisesta on soijaa. Valiokunta korostaa, että tehtyjen laskelmien mukaan ko-

timaisilla raaka-aineilla (ohra, vehnä, sokerijuurikas, rypsi/rapsi) biopolttoainetta valmistettaessa runsasvalkuaispitoista rehusivujaetta kertyisi moninkertaisesti tällä hetkellä kotimaassa tuotettuun määrään nähden. Viljarehujakeet korvasivat soijan ja viljan käyttöä eläinten ruokinnassa. Valiokunta painottaa sitä, että tuotantoprosessissa muihin tuotteisiin (mäski/rankki ja rypsirohe) kuin bioenergiaan sisältyvän energian huomioon ottaminen on myös ehdoton edellytys sille, että biopolttoaineen valmistuksessa kokonaisenergian saanto muodostuu riittäväksi.

Valiokunta katsoo, että edellä todetut niin EU:n kuin kansalliseen valkuaisrehun tuotantoon liittyvät näkökohdat on otettava huomioon moninkertaiseen laskentaan oikeutettavia raaka-aineita määriteltäessä.

Metsätalous

Metsätalouden osalta valiokunta toteaa, että kestävyttä arvioitaessa on tärkeää noudattaa samoja kestävä metsätalouden periaatteita kuin mitä noudatetaan muutenkin metsistä jalostettavien tuotteiden kohdalla. Erilliset, biopolttoaineiksi käytettävälle raaka-aineille asetettavat kestävyystarkastelut eivät ole tarkoituksenmukaisia. Myös sellaisiin puun osiin (oksat, latvahukkapuu, kannot), joita ei aikaisemmin ole hyödynnetty, kohdistuvan käytön aiheuttamat vaikutukset tulee arvioida osana metsien käytön kokonaisvaikutuksia. Kestävyyden arviointi tulee perustua suuralueiden kestävyys tarkasteluun siten, että esim. metsien hiilitaseiden laskennassa tarkastellaan kansallista tai riittävän suurta muuta aluetta kokonaisuutena, jossa kaikissa metsien kiertoon liittyvissä kehitysvaiheissa olevia metsiä on edustettuina niiden todellisissa pinta-alasuhteissa. Tällöin metsien käytön ja kasvun erilaisista aikatauluista johtuvat metsikkökohtaiset vaikutukset tulevat kokonaisuuden kannalta oikein huomioituksi.

Valiokunta katsoo myös, että käytettävät laskentaperiaatteet tulee arvioida huolellisesti niin, että ne huomioivat eri toimenpiteiden vaikutukset ja kasvuolosuhteiden alueelliset erot kokonaisuuden kannalta oikein, ottaen esim. huomioon suomalaisten metsien pitkän kiertoajan

sekä metsänhoitotoimenpiteiden avulla saavutettua puuston kasvun lisäykset. Lyhyen ajanjakson metsikkökohtaiset tarkastelut voivat helposti johtaa kokonaisuuden kannalta vääränlaisiin johtopäätöksiin.

Suomessa voimassa oleva metsälainsäädäntö, sen tukena olevat kansalliset toimintaohjeet sekä metsien sertifiointissa käytetyt järjestelmät muodostavat kokonaisuuden, jonka puitteissa metsien kestävä käytön toteutumisesta ja sen raportoinnista voidaan huolehtia hyvin. Uusia erillisiä järjestelmiä tämän rinnalle ei ole tarpeellista perustaa. Suomessa käytettävä järjestelmä sopii kansallisten toimintamallien pohjaksi myös muissa maissa toteutettavan metsien kestävä käytön toteamisen ja valvomisen seurantarjestelmäksi.

Valiokunnalle toimitetusta selvityksestä käy ilmi ajatuksena olevan, ettei metsähaketta ja siitä tuotettua polttoainetta jouduta jaottelemaan 4 x ja 2 x laskettaviin fraktioihin. Valiokunta edellyttääkin, ettei jaottelua toteuteta. Direktiivin listauksen mukaan esimerkiksi oksat ovat 4 x laskettavia, mutta listan tässä kohdassa ei ole mainintaa latvuksista, jotka olisivat ehkä lignoselluloosana 2 x laskettavia samoin kuin esimerkiksi pienpuu harvennuksista. Perimmiltään kyse on siitä, että eri fraktioita käytetään metsäenergian tuotannossa raaka-aineena ihan samalla tavalla, eli oli raaka-aine sitten oksa, ison puun latvus tai nuoresta metsästä korjattu kokopuu, ei niitä erotella käyttöpäässä, ja ne menevät usein jo metsässä samaan kasaan (myös sahanpurun ja vastaavan tulee olla moninkertaisen laskennan piirissä). Valiokunta toteaa, että tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella arvioituna hakkuutähteiden korjuu lisää jonkin verran uudistusalojen aluskasvillisuuden monimuotoisuutta sekä vähentää ravinteiden huuhtoutumista.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä sitä, että moninkertaista laskentaa ei tule kohdistaa kierrätyspaperiin, joka on perinteisten metsäteollisuustuotteiden raaka-aine ja tärkeä osa metsäteollisuuden imagoa. Valiokunta toteaa myös, että ILUC-ehdotus osoittaa selvästi, että puuperäisten raaka-aineiden hiilidioksidipääs-

töt ovat nolla epäsuoran maankäytön muutoksen osalta. ILUC-ehdotuksen sisältämät periaatteet puun hiilineutraalisuudesta tulee ottaa huomioon myös muissa EU:n biomassan kestävyttä ja käytön tehokkuutta koskevissa aloitteissa.

Valiokunta painottaa metsäteollisuuden suurta merkitystä Suomessa ja tarvetta huolehtia sen menestymisen edellytyksistä osana kestävä kehitystä. Suomessa biomassan osuus energian kokonaiskulutuksesta on teollisuusmaiden korkein, ja erityisesti puun merkitys on keskeinen. Puupohjaisten polttoaineiden ja metsäteollisuuden jäteliemien osuus bioenergian koko tuotannosta oli vuonna 2008 noin 95,1 prosenttia. Kierrätyspolttoaineiden, biokaasun, peltobiomassojen ja biopohjaisten polttonesteiden osuus kattoi loput 4,9 prosenttia. Puulla on tärkeä merkitys Suomen koko energiantuotannossa, sillä kaikesta Suomessa käytettävästä energiasta noin viidennes tuotetaan puulla ja puupohjaisilla energialähteillä. Suurin puuenergian käyttäjä on metsäteollisuus, joka hyödyntää energiantuotannossaan metsähaketta ja prosesseissaan syntyviä puupohjaisia sivutuotteita ja jäteliemiä, kuten mustalipeää. Hallitusohjelman ja metsäalan strategisen toimintaohjelman 2011–2015 (1.10.2012) mukaan yhtenä keskeisenä tavoitteena on jalostusasteen nostaminen.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia ja erityisesti sitä,

että globaalisessa mittakaavassa tarkastettuna ehdotus on tarpeellinen, mutta lausunnon perusteluissa kuvattulla tavalla ristiriidassa maamme pohjoisista olosuhteista johtuvien kansallisten tavoitteiden kanssa, ja

että niin EU:n kuin kansalliseen valkuaisrehun tuotantoon liittyvät näkökohdat on otettava huomioon moninkertaiseen laskentaan oikeutettavia raaka-

MmVL 5/2013 vp — U 76/2012 vp

aineita määriteltäessä siten, että se mahdollistaa valkuaisrehuomavaraisuuden merkittävän lisäämisen maassamme.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Pirkko Mattila /ps
jäs.	Heikki Autto /kok	Jari Myllykoski /vas
	Markku Eestilä /kok	Kari Rajamäki /sd (osittain)
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd.
	Anne Kalmari /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.